

# Boekbespreking: Liefde in tijden van cholera

**Liefde in tijden van cholera**      Gabriel García Márquez

Van ouder worden heeft hij wel verstand. Hij is ervaringsdeskundige. Eenenvijftig jaar, negen maanden en vier dagen en nachten wacht hij op haar. Dan overlijdt haar echtgenoot en is de weduwe (72 jaar) beschikbaar om zijn liefde te aanvaarden. Eerder had hij haar beeld gezien in een restaurant, in een grote spiegel. Florentino (76 jaar) kocht de spiegel en hing hem in zijn huis, het glas van de spiegel immers “was twee uur door zijn beminde beeld bezet geweest”.

Die 51 jaar, 9 maanden en 4 dagen en nachten daarvoor was Fermina getrouwd geweest met dokter Urbino (81 jaar). Ook daar slaat de veroudering toe. De dokter wordt geroepen bij zijn vriend en schaaktegenstander, die “zichzelf voor de kwellingen van het geheugen had gespaard met behulp van het rookoffer van cyaangoud”. De geur van bittere amandelen was onmiskenbaar toen de dokter het huis van zijn vriend binnenstapte. “Sukkel, het ergste had je al gehad”, voegt hij de dode vriend toe. Op een vraag van de aartsbisschop over de achtergrond van de suïcide, antwoordt de dokter “gerontofobie”. Zo’n halve eeuw later publiceren onderzoekers de GEFAS, een vragenlijst die gerontofobie meetbaar maakt.

1. Het maakt me bezorgd als ik eraan denk dat mijn lichamelijke aantrekkelijkheid in de loop van de tijd kan afnemen.
2. Het ergert me als ik eraan denk dat ik later niet meer nuttig zal zijn.
3. Ik maak me zorgen als ik eraan denk dat ik mijn waarde verlies door ouder te worden.
4. Ik voel me verdrietig als ik eraan denk dat mensen mijn fysieke aantrekkingskracht niet meer zullen waarderen als ik ouder word. <sup>1</sup>

Fermina en Florentino, de twee hoofdpersonen in *Liefde in tijden van cholera*, scoren laag op de GEFAS. Ze blijven elkaar aantrekkelijk vinden qua lichaam en geest. De roman is wel bestempeld als ‘de darling van de opleiding geneeskunde’. <sup>2</sup> Studenten geneeskunde, studenten psychologie, en artsen in opleiding tot geriater vinden er een schatkamer van observaties over ouder worden. Ook al is ‘schatkamer’ wellicht precies het verkeerde woord en moet het worden vervangen door ‘huis van verschrikkingen’. Nederlandse studenten geneeskunde rapporteren een positieve attitude tegenover ouderen en een positieve attitude tegenover medische zorg voor ouderen. <sup>4</sup>

Márquez stipt oorzaken van cholera aan – zijn roman is fascinerend materiaal voor een studie avant le lettre van infectieziekten en openbare gezondheidszorg. Hygiënische condities in een zich ontwikkelende samenleving, quarantaine, de rol van artsen in die samenleving, en morbiditeit en mortaliteit vanwege cholera bij ouderen en hun opmerkelijke ziekte- en behandelpercepties figureren prominent in zijn roman.

Werkers in de ouderengeneeskunde zij gewaarschuwd: ouder worden en oud zijn komen er in Márquez’ meesterwerk niet bepaald goed vanaf. <sup>3</sup> Dokter Urbino “hield zijn oudere patiënten bezig met lapmiddelen, ... net zolang totdat ze leerden hun kwalen niet te voelen, omdat ze gedwongen waren ermee te leven op de vuilnisbelt van de oude dag”. Weduwe Fermina ruimt het huis leeg waar haar man stierf, ze wil in niets aan haar man worden herinnerd: ‘het was een uitroeiingsceremonie’. Ze vindt enige troost in gesprekken met leeftijdgenoten, “Oude mensen zijn onder oude mensen minder oud”.

Ondanks de 622 vrouwen die hij in die jaren heeft gehad is de liefde van Florentino voor Fermina nooit gedoofd. “Ga met een schip mee” adviseren vrienden, “en laat je oude wereld achter je.” Het wordt hun huwelijksreis. In de scheepshut zien ze elkaar naakt – ze durft te zeggen “ik ruik naar oude vrouw”. Als ze zich uitkleedt ziet haar geliefde “... haar gerimpelde schouders, uitgezakte borsten, en ribbenkast die bedekt is met een bleek en koud vel ... . Ze hadden samen voldoende meegemaakt om te beseffen dat liefde liefde was in welke tijd en op welke plaats dan ook, maar des te intenser hoe dichter bij de dood”. Nooit meer willen ze terug naar hun oude wereld en halen de scheepskapitein over de gele vlag te hijsen, de vlag die cholera aan boord van de *Nieuwe Trouw* toont en het schip bij alles en allen weghoudt. Op de vraag van de kapitein hoe lang ze gaan varen, met de gele vlag in top, heeft Florentina het antwoord al 53 jaar, 7 maanden en 11 dagen en nachten klaar: “Ons leven lang”.

Liefde evolueert met leeftijd, ouderdom staat liefde niet in de weg, maatschappelijke conventies over oud zijn kunnen op de vuilnisbelt. Nobelprijswinnaar Márquez zet dit alles met schitterende kleuren en grote passie op papier, hij maakte ook zelf episodes van cholera en malaria door. *Liefde in tijden van cholera*, ook verfilmd, verdient de eretitel ‘darling of medical school humanities training’ [2]. Een van de eminences grises van de literatuur & geneeskunde bestempelt Márquez’ roman als “the greatest novel ever written about ageing”.<sup>5</sup>

## Referenties 138 woorden

1. Husain W et al. Gerascophobia or Excessive Fear of Aging Scale (GEFAS): Development, validation, and exploration of psychometric properties of a brief instrument using classical testing theory and item response theory. *Arch Gerontol Geriatr* 2025, 128, 105599.
2. Larson SA. Evil animates and honorable ruptures: Reading Gabriel García Márquez’s *Love in the time of cholera* through a public health humanities lens. *J Med Human* 2022, 43, 533 - 545.
3. Clarfield AM. Novel medicine: *Love in the time of cholera*. *J Royal Soc Med* 2007, 100, 107.
4. Draper EJ et al. How do ageism, death anxiety and ageing anxiety among medical students and residents affect their attitude towards medical care for older patients: a systematic review. *BMC Med Educ* 2024, 24, 199.

5. Jones AH. Literature and medicine: García Márquez' *Love in the time of cholera*. *Lancet* 1997, 350, 1169-1172.